

UTDRAG AV STATSMINISTERENS TALE PÅ ELVERUM 3.9.91

Jeg begynner med et slagord som Arbeiderpartiet tok fram og markedsførte sitt program på da de gikk til valg i 1989. Mange av dere vil kanskje huske det. Det var "krav til innsats for felles framtid". Det slagordet og den målsettingen er like aktuell i dag, og ikke minst gjelder det når vi har fått den største arbeidsledighet som landet noensinne har hatt å stri med. Da må vi fjerne utryggheten for den store arbeidsledigheten, og vi må gjøre det ved å stå sammen i et lite land med 4 millioner mennesker for å skape bedre produkter. Vi må samarbeide om et bedre resultat ... på de markeder som er i vår egen nærhet - EF/EFTA-markedet tar 90 % av norske eksportprodukter. Det gjør at Arbeiderpartiet med støtte av et bredt flertall - inkludert Senterpartiet, som satt i Syse-regjeringen - har jobbet for å få til en omfattende EØS-avtale.

Faktisk er dette en sentral del av en strategi for å sikre en gjenreisning av den fulle sysselsettingen og skape flere arbeidsplasser. Men det finnes ikke enkle løsninger. Det er nødvendig med samarbeid på tvers av politiske partier og organisasjoner og myndigheter nasjonalt og lokalt for at vi skal kunne lykkes. Og da skal vi også huske at det er 10 år siden Arbeiderpartiet hadde flertall på Stortinget.

Og hva har skjedd i de 10 årene? Vi har hatt borgerlig flertall. Først en Høyre-regjering. Så en tre-parti-regjering under ledelse av Willoch. Så måtte den kaste kortene i 1986 til tross for at det fortsatt var borgerlig flertall. Arbeiderpartiet måtte overta i en situasjon hvor landet var i en økonomisk krise. Så, med borgerlig flertall, styrte Arbeiderpartiet i mindretallsposisjon fram til stortingsvalget i -89. Da overtok man igjen regjeringskontorene til tross for at situasjonen i Stortinget var nøyaktig den samme. Det var en mindretallsregjering av Senterpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti som igjen tok over regjeringsmakten, men som ikke klarte å holde den i mer enn et knapt år. Og hvorfor klarte de ikke å holde den? Fordi de ikke hadde en politikk hverken for landets forhold til andre land eller for den nasjonale politikken!

Og jeg kan fortelle dere at jeg kommer nå rett fra et intervju, samtaler med Senterpartiets leder, Anne Enger Lahnstein. Jeg har tillatt meg å si fra om at de tingene hun sa på det folkemøtet på Elverum som kanskje noen av dere var til stede på, ikke holder mål. Hun slynget ut en rekke påstander om hva en EØS-avtale vil innebære for Norge, påstander som ikke medfører riktighet. Jeg skal komme tilbake til det senere, men da må jeg få lov å minne om: Arbeiderpartiet ble bedt av Senterpartiet om å overta regjeringsansvaret i november i fjor. Det er 10 måneder siden. Hvorfor gikk Senterpartiet ut av Regjeringen Syse? Jo, fordi de ikke sammen med

Høyre greide å finne løsninger på den viktigste og vanskeligste oppgaven Norge står overfor, nemlig å få til en samarbeidsløsning med andre europeiske land. Og jeg sier rett ut: Det er bare to alternativer - EØS eller EF.

Ja, og så, hva var det andre argumentet deres - Senterpartiets? Jo, de måtte ha Arbeiderpartiet inn i regjeringskontorene for å sikre viktige verdier, for å sikre kommuneøkonomien, distriktspolitikken, de statlige styringsvedtakene, et ansvar for velferd, sysselsetting og fordeling. De ville ikke lenger samarbeide med Høyre om en politikk som Senterpartiet ikke kunne stille seg bak. Og hva gjør man i denne valgkampen? Senterpartiet kjører ut et frontalangrep på den regjering som er i mindretall, som ikke kan lage noen politikk i Stortinget uten med støtte av et flertall. Og hvem består flertallet av? Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Tenk over hva slags dobbelt bokholderi dette egentlig er.

Vi har lagt oss på en klar samarbeidslinje når det gjelder å løse de problemene landet står overfor. Det gjør vi fordi vi er nødt til å føle ansvar for at vi kan få til en politikk som det er mulig å få flertall bak i Stortinget, og som ikke hopper fram og tilbake etter som mellompartiene melder seg ut eller inn av et samarbeidsgrunnlag med Høyre og Fremskrittspartiet.

Regjeringen ser det som sitt ansvar å samle kreftene om økt sysselsetting i industri og annen privat virksomhet. Det er vi nødt til å ha, dere, og vi skal øke innsatsen i stat og kommune. Vi skal satse på opplæring, utdanning, arbeidsmarkedstiltak for å øke jobbmulighetene for de som er ledige. Det kan ta tid før vi igjen får vekst i privat virksomhet. Det er en lavkonjunktur ikke bare i vårt land, men i verdensøkonomien, bl.a. på grunn av Gulf-krigen og andre forhold som ingen norsk regjering har noen innflytelse på. Og da bruker vi de offentlige budsjettene for å skape flere arbeidsplasser, for å investere i jernbanen, vei, miljøtiltak, energiøkonomisering og etterutdanning. En rekke av de tingene som øker kompetansen, øker vår evne til verdiskapning, til nye arbeidsplasser og til et gunstig grunnlag i vårt samfunn når den private virksomheten tar seg opp, slik som vi vet den bør gjøre. Men ingen vet nøyaktig når den oppgangen kommer. Vi antar i 92/93, og det sier observatørene både utenfor og innenfor landets grenser.

Men da må vi i mellomtiden bruke de statlige virkemidlene som politikere har en styringsmulighet over. Jeg har lyst å gjenta i dag også: Intet parti, ingen regjering kan vedta hver enkelt arbeidsplass ute i den private del av vårt næringsliv. Det vi kan gjøre, er å legge til rette ... for nyetablerere, sterke statlige virkemidler, økt risikokapital gjennom folketrygdfondet, styrke statsbankene og lage en ny statlig nærings- og distriktsutviklingsbank. Det holder vi nå på med.

Det spriker på Stortinget i alle retninger. Alle har sin egen lille baby. Men vi er nødt til å legge noe som er holdbart, og som vi i hvert fall i neste omgang klarer å få flertall for på Stortinget. For uten flertall, uansett hvor lang debatt, så må vi til slutt ha flertall for å få gjort vedtak.

Vi la opp i fjor høst en annen økonomisk politikk. De var lettet i mellompartiene da de fikk lov å stemme for en annen politikk enn de var nødt til i samarbeid med Høyre. Og da fikk vi til 2 milliarder i økte midler til fylker og kommuner. Det betyr mange millioner både til Hedmark. Det betyr betydelige midler til en kommune som Elverum. Og hva betyr det for eldreomsorgen, for muligheten til å skape omsorgstilbud for barn, for å gjennomføre viktige ting i lokalsamfunnet? Det er klart at det betyr meget vesentlige ting!

Det har alltid vært et konfliktområde mellom venstre og høyre side i norsk politikk. Høyre og etter hvert Fremskrittspartiet skulle ut med store skatteløfter. De har gjort det også denne gangen. De forneker seg ikke. Men de forteller ikke hvilke milliarder som skal tas vekk fra viktige deler av vårt velferdssamfunn, fra kommuner, fylker, fra eldreomsorg og andre sentrale områder hvor vi bare kan løse oppgavene sammen. De sier det ikke, men det er klart at svaret på dette er: privatisering. Mer overlates til den enkelte. Så får da de som har mest fra før, mer i egen lomme.

Vi kjenner hele dette. Og det er ikke bare Michael Tetzschner i Oslo som tenker sånn. Det er Margaret Thatcher i Storbritannia som gjorde dette som politisk retning gjennom 10-12 år i Storbritannia. Hva førte det til? Dette er Høyre-ideologien. Dette er det som Høyre markedsfører rundt omkring i landet nå: skattelettelse - så blir det fart i hele økonomien. Ja, den har vi hørt før. Men det ble stor arbeidsledighet og stor reduksjon i tryggheten og velferdskvoten i Storbritannia da denne politikken ble gjennomført.

Vi har da satset på å bruke offentlige virkemidler på velferdsfylker og velferdskommuner som er en ryggrad i vårt velferdssamfunn. Vi har altså satt inn ekstra ressurser, investeringer i statlige og kommunale bygg, veier, jernbane. I Elverum har de altså fått merke det gjennom utbedring av riksvei 25 og 1,1 million kroner til kommunale vedlikeholdsoppgaver. Bare for å nevne noen av de enkelttiltakene ved siden av den generelle bedring av kommuneøkonomien som betyr noe for dere her lokalt i Elverum.

Høyre kritiserer oss for å ha tatt nye uttellingene over statsbudsjettet. Vi er stolte av det, vi! Vi er stolte av at vi har fått det til og at vi har fått flertall i Stortinget til å gå inn for en annen politikk, fordi det er rett i en situasjon hvor vi trenger både sysselsetting, omsorg og økt velferd.

Det er tre av fire arbeidsplasser i vårt land som er i privat sektor. Det betyr at vi ikke kan glemme den private del av økonomien - slik SV har lett for å gjøre. SV har mange milliarder å strø ut over offentlige budsjetter. Men de er svært lite opptatt av hvor de kommer fra. De må skapes - verdiskapningen er helt avgjørende. Det vi sammen greier å skape, som vi etterpå kan dele ut. Arbeiderpartiet er helt enig i at vi skal dele godene. Det har vi alltid stått for. Men vi er like opptatt av at godene må skapes før de kan deles.

Hva er det vi har fått flertall for nå? Jo, en styrking av Husbanken. Dette har Senterpartiet reist land og strand rundt og skrytt av. Det er hyggelig, det er flott. - Men det er jo fordi Arbeiderpartiet i arbeidet med den saken ikke klarte å få flertall så lenge Senterpartiet var i Høyres favntak. Men når de ble frigjort, tok det 9 måneder, akkurat som svangerskap. Så kom Senterpartiet ut med sin holdning til Norges Postbank og til en sammenslåing av Postgiro og Postsparebanken. Derfor har vi flertall. Vi er veldig glad, vi, fordi at Senterpartiet har bestemt seg for å støtte Arbeiderpartiet. Istedenfor å stritte imot og jobbe sammen med Høyre for et helt annet opplegg og en helt annen holdning til så viktige virkemidler som betyr noe ute i den enkelte kommune og over det ganske land.

I Postsparebanken får vi nå 750 millioner ekstra allerede nå fredag i statsråd. Dermed kan banken låne ut flere midler til alle de som ikke nå får tak i byggelån, egenkapital, fordi bankene må rygge med bukket rygg. Jeg skal ikke gjenta hvorfor de gjør det. Dere har hørt både Sigbjørn Johnsen og meg og andre fortelle hva det var som skjedde i Norge midt på 80-tallet. Jeg bruker bare ett uttrykk: frisleppet. Det må vi alle sammen være med å betale for nå. For da lettet underlaget, og det ble skapt en masse arbeidsplasser som ikke hadde livets rett. Arbeidsplasser som etter hvert går konkurs og ikke greier seg, og så går bankene med i dragsuget. Statens Banksikringsfond ble ikke opprettet for å sikre bankdirektøren og eierne i bankene. Nei, for å hjelpe dere som har satt penger i banken og trodd på det gamle slagordet "sikker som banken".

Tenk dere hvordan det ville blitt her i landet hvis vi hadde fått 20-åra og 30-åra om igjen. Med katastrofe fra landsende til landsende fordi samfunnet gikk over ende. Det kan ikke gjøres. Det ville betydd stor skadevirkning for enkeltmenneskene, husholdningene, de små bedriftene, osv. Derfor har vi gjort dette på vegne av oss alle, slik at utlandet ikke skulle miste tilliten til norsk bankvesen og la oss få svi for det.

Norsk reiseliv har vært i vekst. Det er kjempefint for Hedmark og for andre deler av landet hvor dette er en næring som åpenbart har utviklingsmuligheter. Her må vi sette inn mer på å

sysselsette markedsførere. Der er det grunnlag for mange arbeidsplasser i denne virksomheten.

Jeg er hjertens enig i det Anne Enger Lahnstein sa i dag til meg i radioen igjen: Vi må ta Norge i bruk. Ja, helt riktig. Men så er spørsmålet: Gjør vi det best ved å skape et skremmebilde av andre europeiske land som står oss nær? Er det slik at Nederland, Danmark, England og Tyskland er nasjoner som vi bør sette oss opp overfor og si: La oss holde oss langt unna. Lengst mulig unna våre naboland i Vest-Europa som har en felles kultur. Som har sosialdemokratiske partier og partier med den holdningen som Senterpartiet står for. Som har en demokratisk debatt og som kjemper om de verdiene de tror på? Dette er land som ligner oss på mange måter. Men det er klart at vi er spesielle. Det kan jeg si dere at det er vi ikke minst på ett grunnlag, som det også her spilles på. Husk på det: Hvem var det i vårt land, langt tilbake ... som talte Roma midt imot? Der begynner det. Det er Norge ... mot noen som er fjernt og langt vekk i andre deler av Europa. Selvstendighetstrangen, nasjonalfølelsen og et Norge som gjennom århundrer var under Danmark og så under Sverige inntil unionsoppløsningen i 1905. Det er ikke lenge siden. Det er nesten sånn at det kunne vært en som satt her, som kunne ha levet i dag og opplevd det. Lenger tilbake er det ikke. Det er grunnen til at vi i vårt land er nødt til å ha en debatt om sånne viktige ting som å gå inn i samarbeidsløsninger med andre land i Europa.

19 land er altså det grunnlaget vi skal samarbeide med i EØS. 19 land som samarbeider om et felles regelverk. Og hva skal vi ha det for? Jo, for at norske bedrifter ikke skal bli presset utenfor. For at de skal få like muligheter med andre og for at vårt lille land skal ha den muligheten som det gir at selv om man er liten, så har man de samme rettigheter som de store. Det er derfor vi trenger dette regelverket. Det er ikke på grunn av EF. De bryr seg da ikke om hvor Norge er. Det er vi som trenger det markedet som vi skal selge våre varer og produkter til.

Det er derfor et stort ansvar, slik som jeg ser det, å spre frykt, ubegrunnede påstander og feilaktige påstander. Både på Elverum i det folkemøtet og i valgtaler osv. Flere av Senterpartiets talere har gjort det. Jeg så i Nationen i går eller i dag at Senterpartiets leder etterlyser Arbeiderpartiets presisjonsnivå i debatten om Norges forhold til Europa. Da må jeg si: Hva slags presisjonsnivå er det som er prestert på de møtene som vi har observert? Noen av dere så dette. Dere så at utenriksministeren han hadde sin fulle hyre fordi det var mange påstander som kom fra mange. Han ble på en måte sittende alene som den som måtte sette ting på plass. Men han fikk jo ikke noe særlig tid, da, til å få gjort det. Det ble hengende igjen en masse påstander som ikke er korrekte.

Jeg synes det var interessant: Samtidig som det på folkemøtet kom påstander om at Norge ikke lenger kan føre hverken en selvstendig distriktspolitikk, sysselsettingspolitikk, miljøpolitikk eller alminnelig og velferdspolitikk - samtidig var det en professor som har greie på sosial- og trygdelovgivning i EF og som kan EØS-avtalen, som uttalte seg på radio. Han bare kort og godt slo fast: Vi kan ha akkurat de velferdsordningene vi ønsker, og Norge vil ha full råderett over trygdepolitikken i eget land. Det kom ikke fram på folkemøtet. Tvertom så påsto man bare det motsatte.

Så sier man at 14.000 arbeidsplasser kan gå tapt i verkstedindustrien fordi offentlige innkjøp er et område hvor Norge også må konkurrere med andre land. Her vil det åpne seg et marked som er 50 ganger større. Hva er det for muligheter det gir oss?

Det indre marked som blir etablert 1. januar 1993 vil være noe helt annet enn det vi har hatt for 5 år siden, 10 år siden og tilbake i -72 da frihandelsavtalen kom. For nå blir det felles regelverk, det er konkurranseregler, og det settes opp hindringer hvis man ikke oppfyller visse krav for varene som skal inn på dette markedet. Og så er det altså slik at disse hindringene som norske produkter blir utsatt for, de har vi fått i økende grad. Dersom vi ikke får felles regelverk, kan norske bedrifter bli møtt med anti-dumping-tiltak. Da kommer man bare med en anklage om at de norske prisene er kunstig laget, og så forlanger man at prisen skal settes opp, og da skjønner alle at da svekkes norsk næringsliv i konkurransen.

Hvis vi hadde hatt et EØS, så ville vi hatt domstoler som kunne tatt stilling og avvist for eksempel et stort lands anklager mot lille Norge og mot lille Norges næringsliv. Jeg tror alle forstår at vi kan ikke ha høyere levestandard hvis vi ikke fortsatt har 50 % eksport av alt det vi produserer. Det er fint at Norge har høy levestandard, høyere enn andre land. Det er ingen måte for oss å melde oss ut av den virkeligheten i årene som kommer.

Vi har fått klarlagt at i distriktspolitikken kan de virkemidlene som vi ser på som sentrale, videreføres. Vi kan fortsatt ha differensiert arbeidsgiveravgift, som er et viktig tiltak for å ha distriktspolitikk i vårt land.

Senterpartiet satt i Syse-regjeringen, og hva gjorde den regjeringen? De to viktigste tiltak noensinne som har tilpasset Norges politikk til EF: For det første ble valutarestriksjonen opphevet. Den siste sperren for fri flyt av kapital fra Norge til andre land forsvant under Regjeringen Syse mens Johan Jakobsen satt i regjeringen. Jeg kritiserer det ikke. Men det jeg kritiserer, er at Senterpartiet går av skaffet i sin motstand mot EØS. Noe de selv har jobbet intenst for å få

til og sittet i Regjeringen Syse for å legge til rette for. Det er den dobbeltholdningen som jeg synes folk bør være klar over. La oss ikke glemme at vi kan ikke klare å ha en høy levestandard hvis vi ikke klarer å selge våre varer til vårt viktigste marked. Det marked som mottar 90 % av all vår eksport. Men det gir man ikke noe svar på. Det er en form for debatt som jeg dessverre må advare alle mot.

Så er landbrukspolitikken viktig, ikke bare for Senterpartiet, men for Arbeiderpartiet. Det er vi som har lagt hele politikken, by og land helt fra Nygaardsvold og til i dag. Det er også vi som legger fremtiden for norsk jordbrukspolitik og primærnæring. Vi er fullt oppmerksom på at dette er en hjørnestein i distrikts-Norge. Det er en hjørnestein i hele sysselsettingsgrunnlaget i et fylke som Hedmark. Derfor ser vi hva som skjer internasjonalt. Vi prøver å verge norske interesser. Vi tilpasser våre virkemidler i tide slik at vi kan føre jordbrukspolitik som sikter inn mot distriktene og som kan trygge fremtiden. Vi må ikke komme dit at de ordningene vi bruker, ikke blir godtatt av andre land. Da snakker jeg ikke om EF. Da snakker jeg om verdenssamfunnet. For den internasjonale handelsavtalen som Norge er med på og har vært det i 40-50 år, den kan vi ikke melde oss ut av. Det har da heller aldri selv Senterpartiet antydnet.

De landene som støtter Norge sterkest og Norden sterkest i diskusjonen om den internasjonale avtalen om reglene for jordbrukspolitik, det er EF-landene. De har mange av de samme beskyttende tiltak overfor sitt jordbruk og sin matvareproduksjon som Norge har tradisjon for.

Når vi tar litt fra kornbøndene i de distriktene som har størst inntekter og der veldig mange samtidig har jobb ved siden av bruket, så er det for å vri den støtten mot distriktsjordbruket, mot grasproduksjon, mot sau og ku og alt det andre som er knyttet til den delen av vårt jordbruk som vi er nødt til å satse på fremover. Vi kommer ikke til å kunne leve med å bruke svære milliarder på å holde den kornpris som ligger skyhøyt over alle andre land. Her må vi gjøre noe! Vi må gjøre det i tide før andre krefter tar over og bestemmer for oss. Da Senterpartiets Anne Wik satt i Landbruksdepartementet, måtte hun føre den samme politikken i forhold til GATT og i forhold til EØS som vi gjør nå.

Jeg var i Nord-Norge, i Kvæfjord. Der produserer de de fineste jordbær som finnes i verden. De er søte, og de er bedre enn noe jordbær produsert i noe annet land. Det kan jeg garantere for. Dessuten er de renere. Hvem er det som kan produsere friske jordbær til salg i Europa i overgangen august/september? Da er jordbærsesongen forlengst over i Europa. De har bare frosne jordbær. Da vil de gjerne ha norske jordbær. Dette illustrerer hvordan Norge kan produsere ren mat og bedre

mat for et marked som er mer og mer kresent. Det merker vi jo på oss selv. Vi stiller større krav.

Vi må ha tro på at vi kan skape nye arbeidsplasser ved også å ha et marked som vi kan selge våre produkter til. Vi må ha tro på fremtiden for å utnytte de mulighetene som også ligger i jordbruksnæringen og fiskerinæringen. Da kan norske ressurser virkelig brukes og være et kvalitetsstempel som Norge kan markedsføre seg på internasjonalt.

Til slutt vil jeg bare minne om den løpeseddelen som dere har på bordene og som er laget av Norsk Kommuneforbund. Jeg synes at Norsk Kommuneforbund har laget en veldig slående setning. Ved forrige kommunevalg så var det i enkelte kommuner helt ned til 50 % valgdeltagelse. Og hva betyr det? Det betyr at en av to er med og bestemmer. Det er et halvt demokrati, ikke et helt. Vi bør ta mål av oss i dette landet til å ha et fullverdig demokrati. Og det betyr at alle møter opp, at alle tar stilling, at alle spør: Hvilke holdninger står jeg for? Hvilket parti tror jeg har det beste grepet både for en helhetlig politikk og for de oppgavene som er viktigst for ungdom, for de eldre og for oss alle?

Selv om man ikke er enig i alt som står i et partis program, så får man ta den stemmeseddelen som ligger nærmest ens egen holdning. Det å overlate til de andre er det dårligste man kan gjøre. Da har man sagt at naboen, kammeraten og andre mennesker er bedre i stand til å vurdere hva som er riktig for vårt eget lokalsamfunn og for vårt land enn det vi selv er. Og derfor sier jeg: Hvis du ikke stemmer, blir det andre som bestemmer!

Takk for oppmerksomheten og godt valg!